

az volt még nem is olyan régen a századvég lelkészei és thelogusai számára. A megigazulás Istenhez való viszonyunk újjárendeződése, Istennek közösségteremtő, bűnbocsátó és újjáformáló ítélete: aki egyszer személyes evangéliumként hallja és érti meg a megigazulástannak az üzenetét, nem tud mást tenni, mint újjongani és örvendezve továbbadni az örömhírt. Ahogyan tették az apostoli és reformátori igehirdetések.

Ugyanekkor a fenti megigazulás-hirdetésnek van egy — személyes keresztyén életünk számára is nem kevésbé fontos — másik vonatkozása. A megigazulás három alapvonása — a *iustificatio* Isten újjáteremtő ítélete — figyelmeztet bennünket a bűn legfinomabb formájára: az Isten előtt kegyességünkkel való »dicselkedésre«. A kegyelemből, hit által történő megigazulás apostoli és reformátori tanítása az egyetlen megigazulás-hirdetés, amely *egyedül* Isten dicsőségét vallja mindenek felett. Az ember semmi és Isten minden igazságunk naponként történő megvalósulásában. A hívő — a megigazult hívő is — *önmagában* peccator. De a hit révén benne lakozó Krisztus igazága által igaz, iustus Isten előtt. »Isten istensége abban áll, hogy mindig a *semmiből* teremt. A bűnös megigazítása különleges, magasztos formája a semmiből való teremtésnek.«²⁵ Peccator és iustus — e között a két pólus között mozog a hívő élete a naponként való megigazulásban és megújulásban. Mindaddig, míg a peccator egyszer majd végleg el nem tűnik Isten országa fényében.

»Bűnös és igaz egyszerre (simul iustus et peccator): bűnös a valóságban, de igaz Isten ama biztos ígérete és döntése által, hogy szabaddá teszi az alól, mindaddig, míg csak el nem juttatja a tökéletességre.«²⁶

Dr. Nagy Gyula.

JÉZUS, AZ ÉLET KENYERE.¹

(János ev. 6. részének magyarázata)

IRTA: KARNER KÁROLY.

6. 1 15: *A nagy kenyércsoda.*

- 6.1 Ezután Jézus a Galileai-tengeren (más néven:) Tiberias-taván
2 túl (fekvő vidékre) ment. Nagy sokaság követte, mert látták a jele-
3 ket, melyeket a betegeken cselekedett. Jézus pedig felment a hegy-
4 re és ott leült tanítványaival. Közel volt husvét, a zsidók ünnepe.
5 Nos, amint Jézus felemelte szemét s látta a hozzá jövő nagy soka-

²⁵ Althaus, Theol. Aufsätze II. 25. lap.

²⁶ Luther, Róm. lev. kommentár, Ficker II. 108.

¹ Része. János ev. kommentárjából.

ságot, így szólt Fülöphöz: Honnan vegyünk kenyeret, hogy ehesenek ezek? Ezt pedig azért mondotta, hogy próbára tegye őt.

7 Mert ő maga tudta, hogy mit szándékozott cselekedni. Felelte neki Fülöp: Kétszáz dénár árú kenyér sem elég ezeknek, hogy mindegyikük kapjon valami keveset. Mondotta neki egyik a tanítványok közül, András, Simon Péter testvére: Van itt egy gyermek, akinek van öt árpakenyere és két halacskája. De mi ez ennyi embernek?!

10 Mondotta Jézus: Ültessétek le az embereket! Azon a helyen nagy fű volt. Erre a férfiak leültek, számszerjnt mintegy ötezren. Jézus pedig vette a kenyeret és hálaadást mondva, kiosztotta a letelepedetteknek; hasonlóan a halacskákból is kinek-kinek, amennyit akart. Mikor aztán jóllaktak, azt mondta tanítványainak: Szedjétek össze a maradék darabokat, hogy semmi kárba ne vesszen! Erre összeszedték és tizenkét kosarat töltöttek meg az öt árpakenyérből való darabokkal, melyek megmaradtak az étkezőknél. Nos, amikor az emberek látták a jelet, melyet cselekedett, mondták: Valóban 15 ő az a próféta, aki eljövendő volt a világra. Ekkor Jézus felismerte, hogy készülnek hozzá és meg akarják őt ragadni, hogy királyságot tegyék. Erre ismét visszavonult egymaga a hegyre.

A 6. fejezetet az evangélista az 5.-hez hasonlóan építi fel: a fejezet elején elmondott csodához csatlakozik egy hosszú vitabeszéd, amely tárgya szerint a csodatettből indul ki. Hasonlít a 6. fejezet annyiban is az 5.-hez, hogy mindkettő szerint a zsidóság élesen szembefordul Jézussal. Mindkét fejezet döntést mutat be és döntés elé állít. Különség azonban a két fejezet közt, hogy az 5. fejezet szerint a törvény mjatt, a 6. szerint pedig a csodateit miatt kerül sor a törésre Jézus és a zsidóság között. A jeruzsálemi zsidóság mereven ragaszkodik a törvényhez: szembefordul Jézussal, mivel a törvényhez ragaszkodó kegyessége elutasítja Jézus fiúi méltóságából folyó messiási igényét. A galileai zsidóság hajlandó Jézus csodáját elfogadni és lelkesedésében maga akarja Jézust messiási királynak kikiáltani. De szembefordul Jézussal, mikor Jézus nem marad meg a messiási várakozásnak az emberi vágyakat kielégítő síkján, hanem a hitnek az igényét támasztja velük szemben.

A nagy kenyércsoda történetét mind a négy evangélista elmondja (v. ö. Márk 6, 32—44; Mát. 14, 13—21; Luk. 9, 10—17.) Ez a körülmény is mutatja, hogy ennek a történetnek kiemelkedő jelentősége van. Ezt a jelentőséget részben ennek a csodának a messiási reményel való kapcsolata adja meg, részben pedig az a döntés világítja meg, mely elé a csoda következtében nemcsak a galileabeliek, hanem a tanítványok is kerülnek. A nagy kenyércsodának ez a jelentősége a szinoptikus tudósításból is kiviláglik még, ha nem is olyan világosan, mint ahogy azt a negyedik evangélista hangsúlyozza. Erdemes megfigyelni, hogy a szinoptikus tudósítás (különösen Márk

ev.) és a negyedik evangélium közt az elbeszélés-sorrendben is van párhuzam:

Ján.	6,1-15 nagy kenyércsoda v. ö.	Márk	6,30-44 (v. ö. 8,1-9)
"	6,16-25 J, tengeren jár	"	" 6,45-52 (v. ö. 8,10)
"	6,26-31 jel-kívánás	"	" 8,11-13
"	6,32-65 vitabeszéd	"	" 8,14-21
"	6,66-71 Péter vallástétele	"	" 8,27-30 és 33.

A 6. fejezet simábban kapcsolódik a 4.-hez, mint az 5.-höz: eredetileg a két fejezet sorrendje valószínűleg felcserélendő. Ebben az esetben az elég szintelen átmenet (»ezután«) a kapernaumi főember történetére vonatkoznék. Ugyanez a történet volna egyúttal mintegy szemléltető példa a Jézus által cselekedett »jelek«-re: az evangélista talán ismertnek tételizi fel Jézus galieai működését, »a jeleket, melyeket betegeken cselekedelt«. Ezeket nem is részletezi. A következő elbeszélés színhelye a Galileai-tengeren vagy más néven a Tibériás-taván túl fekvő vidék. Az evangélista mindkét nevet megemlíti, talán azért, mert az első ugyan ismerős volt a keresztyén hagyományban, de kortársai inkább ismerték a Galileai-tengert a másik néven. Itt Jézus felmegy »a hegyre«, ahol letelepszik tanítványával: az evangélista nyilván az olvasók által jól ismert és számára emlékezetes hegyre gondol. Az a megjegyzés, hogy közel volt a husvét ünnepe, alkalmas az elbeszélés több mozzanatának a jobb megértésére. A husvét (páska-ünnep) körüli időszak a fokozott messiásvárás ideje. Egyik évről a másikra várja ilyenkor a zsidóság a messiás eléréését s így belső tartalmi összefüggés is van abban, hogy a sokaság a nagy kenyércsoda után Jézust messiási királynak akarja kikiáltani.

5 A kenyércsoda történetét az evangélista nagyjában ugyanúgy
13 mondja el, mint a szinoptikusok. Különös hangsúlyt nyer János evangéliumában, hogy a csodánál teljesen Jézus a kezdeményező. A szinoptikusok szerint a tanítványok kérik Jézust, hogy bocsássa el a sokaságot, mely egész nap hallgatva Jézus tanítását, este már fáradt. Itt nincs szó arról, hogy Jézus tanította volna a népet — ez részben magától értetődik, részben lényegtelen az evangélista elbeszélése számára. Jézus maga fordul »kísértő«, azaz a hitet és a bélye vetett bizodalmat »próbára tevő« kérdéssel Fülöphöz: ő maga ad parancsot a nép letelepítésére és maga osztja ki a kenyeret: egyes kéziratok, melyek a szokásos magyar fordítás alapjául is szolgál-

¹ A páskaünnep, mint az Egyiptomból való szabadulás emlékülnepe egész gondolatvilága szerint különösen alkalmas volt és ma is alkalmas arra, hogy a szabadulásnak, megváltásnak és a messiásvárásnak az ünnepe legyen. A páska-vacsora (»széder-est«) rituáléja ma is mutatja ezt. Egyik imádságban olvassuk: »ítélj érdemesnek minket a messiás eljövételére és a vele beköszöntő örökké tartó boldogságra« (Omzsa-Haggáda, 1942, 41. lap). A vacsora során elfogyasztandó négy kehely bor mellé odaállítanak egy ötödiket is, melyhez senki sem nyúl hozzá. Régi hagyomány szerint ezt a serleget Illés prófétának készítik, a megváltás hírnökének, akit minden páska-vacsorához megújult reménnyel várnak (v. ö. Omzsa-Haggáda, LVI. 1.).

tak, úgy mondják, hogy Jézus először a tanítványoknak osztott s azok adták tovább a kenyeret a népnek. Ez a szöveg, mely valószínűleg a szinoptikus fogalmazásból származik (v. ö. kül. Mát. 14, 19), lehet, hogy helyesen tükrözteti az esemény lefolyását, de János szövege nyilván hangsúlyozni akarja, hogy Jézus maga cselekszik s hogy ő maga adja a kenyeret, — az »élet kenyerét« — a sokaságnak. Jézus — mondja az evangélista — »vette a kenyeret és hálaírást mondva kiosztotta« a sokaságnak; ugyanezeket a kifejezéseket találjuk az úrvacsora szerzéséről szóló tudósításban. A nagy kenyércsoda és az úrvacsora között már az őskeresztyénség összefüggést látott: a nagy kenyércsoda mintegy szimbolumává lesz az úrvacsorának, általa mutatkozik meg Jézus úgy, mint »az élet kenyere«, — amint utóbb a vitabeszéd során Jézus mondja. Az úrvacsora keletkezésének szoros kapcsolata van az utolsó páska-vacsorával, melyet Jézus tanítványaival együtt költött el: talán ebből a szempontból is jelentős, hogy az evangélista megadja az időpontot, mely körül a nagy kenyércsoda történt: ebben a csodában előre vetíti ragyogását az a páska, melyre a gyülekezet mindannyiszor visszaemlékezik, amikor Krisztus »emlékezetére« töri meg hálaadásal a kenyeret. Azonban a kenyércsoda története a negyedik evangéliumban sem válik mintegy »előzetes« úrvacsorává s az evangélista inkább csak sorok között emlékeztet az úrvacsorára. Ezt már az mutatja, hogy az őt árpakenyér mellett — árpakenyér inkább a szegények eledele volt! — ott van a »két halacska« is: a szárított hal ugyancsak a szegény néposztálynak a mindennapi eledele. Ezek olyan vonások az elbeszélésben, melyek mutatják, hogy az evangélista történetet ír le, nem szimbólumot elevenít meg a gyülekezet előtt.

- 14 Kétségtelen azonban, hogy ez a történet nemcsak az evangélistának volt több mint egy »történet«, hanem »jelle« lett a sokaság számára is. Jelle lett talán azért, mivel a messiástól is várták, hogy újból mannat adjon a népnek, mint egykor Mózes tette a pusztában: a 31. vers nyíltan utal erre. Így válik a sokaság szemében a nagy kenyércsoda a messiási üdvökör elérkezének a jelévé s ezért »akarják őt megragadni, hogy királlyá tegyék«. De Jézus felismeri a szándékot, hogy »készülnek hozzá«, felismeri, hogy ez a készülés hozzá alig jelent mást, mint hogy »ettek a kenyérből és jólaktak«. Ezért eltűnik a sokaság szeme elől: Krisztus nem szolgálhatja ki magát a sokaságnak, nem adja magát a kezébe. Krisztus nem lehet úgy »megragadni«, kézbe keríteni, hogy mi rendelkezhetnénk vele. Jézus eltávozik »egymaga« a hegyre. Mindig magában marad és tártalan.

6, 16—21: Jézus a tengeren.

- 6, 16 Mikor beesteledett, lementek tanítványai a tengerhez és hajóval
 17 szállva a tengeren túl Kapernaumba igyekeztek. Már besötétedett,
 18 de Jézus még nem érkezett hozzájuk. A tenger pedig háborgott, mivel
 19 erős szél fujt. Nos, mikor mintegy huszonöt vagy harminc futam-

nyira jutottak, meglátták Jézust, amint a tengeren járt és közeledett
20 a hajóhoz. És megrémültek. Ő pedig azt mondotta nekik: Én va-
21 gyok, ne féljetek. Ekkor fel akarták ötvenni a hajóba, de a hajó azon-
nal parthoz ért ott, ahová igyekeztek.

A nagy kenyércsoda történetéhez a szinoptikus hagyományban
és a negyedik evangéliumban egyaránt közvetlenül csatlakozik Jézus
tengeren járásának a története. Az evangélista nem mondja el,
16 hogy a tanítványok miért indultak vissza Kapernaumba Jézus nél-
17 kül: utasításra cselekedtek-e, vagy pedig annyira tanácsalanná tette
18 őket, hogy Jézus egyedül távozott el a hegyre. Amikor már úton
19 voltak, erős szél kerekedett és a tenger háborgott. Így jutottak az
által 8 km széles tónak (szélessége Josephus szerint 7 km., leg-
nagyobb szélessége 9.5 km.) a közepe tájára: 25—30 »futamat« (a
görög mértékegység »stadion« kb. 200 m) kb. 4.5—5.5 km.
Ekkor látták meg Jézust, »amint a tengeren jár«. A görög kifejezés
kétértelmű, amennyiben jelentheti azt is, hogy »tengeren« és azt is,
hogy »a tenger mellett«. Az utóbbi esetben úgy kellene elképzelni
a helyzetet, hogy Jézus a part mellett indult útnak s hogy a tanít-
ványokat az erős szél eltérítette újtóktól és a sötétben más irányt
vettek. De Mát. 14, 26; Márk 6, 48—49 miatt ez az értelmezés
nem valószínű: Jézus a tengeren jár s ez az isteni csoda rémülettel
20 tölti el a tanítványokat. Csak Jézus szava nyugtatja meg őket: »Én
vagyok, ne féljetelek!« Ezzel Jézus nemcsak mintegy megnyugtatja
a tanítványokat, hanem egyúttal isteni dicsőségének a hatalmát is
jelzi. Amíg a csodát kereső, messiási remények lázában égő soka-
ságtól Jézus visszavonul, isteni hatalmának csodás segítségével kö-
zeledik a tanítványokhoz; a természet erői is alá vannak rendelve
21 neki és engedelmessé válnak neki. A tanítványok be akarják fogadni
őt a csónakba: az evangélista nem ír arról, hogy ez megtörtént-e.
De a kis hajó csodálatosképen — »isteni hatalommal«, mondja
Origenes »azonnal partot ért ott, ahova igyekeztek«.

6. 22—31. A sokaság jelet követel Jézustól.

6.22 Másnap a tengeren túl álló sokaság látta, hogy nem volt ott
más hajó, hanem csak egy, s hogy Jézus nem szállt a hajóra tanít-
23 ványaival, hanem hogy tanítványai egyedül indultak el. De érkeztek
(közben más) hajók is Tibériusból közel ahhoz a helyhez, ahol
24 a kenveret ették, miután az Úr hálaimát mondott. Nos, amikor a
sokaság látta, hogy nincs ott Jézus, sem pedig tanítványai, akkor
hajóra szálltak és Jézust keresve Kapernaumba mentek.

25 A tengeren túl megtalálták őt s mondták neki: Mester, mi-
26 kor jöttél ide? Jézus pedig válaszolt és mondotta: Bizony, bizony
mondom nektek, nem azért kerestek engem, mivel jeleket láttatok,
27 hanem mivel ettetek a kenverekből és jóllaktatok. Ne veszendő ele-
delt szereztek magatoknak, hanem olyan eledelet, mely megmarad

az örök életre, melyet az Embernek Fia ad nektek. Mert őt az Atya, 28 az Isten (az ő saját bélyegével) pecsételte meg. Erre azt mondták 29 neki: Mit cselekedjünk, hogy Isten műveit munkáljuk? Jézus azt válaszolta és mondotta nekik: Istennek a műve az, hogy higgy- 30 gyetek abban, akit ő küldött el. Erre azt mondták neki: Nos, micsoda jelet mutatsz, hogy lássuk, és higgyünk neked? Mit »mun- 31 kálsz«? Atyáink a mannátt ették a pusztában, amint meg van írva: »Mennyből való kenyeret adott nekik enni.«

31. vs. v. ö. II, Móz, 16, 4, és 15; Zsolt, 78; 24; Nehem. 9. 15.

A következő vitabeszéd helyzetképét az evangélista kissé körül- 22 ményes mondatszerkesztéssel adja meg. A Genezáret-tavának ke- leti partján »álló«, azaz inkább ottmaradt sokaság »látja«, hogy az előző nap ott volt egyetlen hajó a tanítványokkal eltávozott Jézus nélkül. Tibériasi felől jövő hajókon azonban az ott maradtak át- 23 kelnek a tó nyugati partjára s ott megtalálják Jézust. A sokaság 24 »keresi« őt. Jézus ezt a keresést elutasítja; csak az éhség kielégítésé- nek a tudata, a jóllakottság van mögötte, nem pedig az, hogy fel- 25 merték a »jelet«. Nem látják meg, hogy a csoda túlmutat önma- gán, sőt a sokaságot eltöltő messiási várakozáson is, túl mutat 26 oda, ahol a kenyér »örök életre megmaradó eledellé« válik s — a 27 következő vitabeszéd szóhasználatát véve alapul, — meglátják az »élet kenyerét«. Galilea lakossága általában szegény volt s kény- telen volt erősen megdolgozni a mindennapi kenyérért. Ezért ért- hető, ha eltöltötték kenyérgondok és ha az emberek keresték azo- kat a lehetőségeket, hogyan tudnak könnyebben megélni. Talán ez is tükröződik Jézus szavaiban, amikor el akarja vonni a soka- ság tekintetét a »veszendő eledelről« és »az örök életre megmaradó eledelre« irányítani. Az ember a »veszendő eledelt« munkálja» (aho- gyan a görög kifejezés pontos fordítása mondja), munkával szerzi meg, biztosítja magának. Jézus ugyanezt a kifejezést vonatkoztatja »az örök életre megmaradó eledel«-re is, noha azt nem lehet úgy »munkálni«, megszerezni és biztosítani a magunk számára, mint a mindennapi kenyeret. Azonban Jézus nem tekinti az embert a hozzá való viszonyban személytelennek, olvasvalakinek, aki tisztára elszen- vedi azt, ami vele történik. Ezért kell az embernek »Jézushoz menni« és ezért kell »munkálni« az örök életre megmaradó eledelt, azt az

¹ Tibériasi a Genezáret tavának a nyugati partján fekvő város, melyet Heródes Antipás Kr. u. 26 táján alapított és Tiberius császár tisztele- tére nevezett Tibériasnak. Jézus korában a városba zsidók lehetőleg nem tettek be a lábukat, mivel Heródes Antipás azt sirokra építette s így az tisz- tálatlannak számított. Heródes Antipás a várost székhelyévé tette. Talán Tibériasi volt a Luk. 8. 3-ban említett Johanna, Khuzának, Heródes An- tipás egyik intézőjének a felesége. — Később Tibériasi a palesztinai zsidó- ságnak és az irástudománynak egyik központja, szent város, ahol ma is mu- totgatják a híres Akiba rabbi és a középkorban élt Maimonides sírját.

eledelt, melyet »az Embernek Fia ad« s ez azt jelenti, hogy »ajándéko«. Ezt az ajándékot csak a mennyből alászállott (v. ö. 3, 13) Emberfia adhatja, az, akit az »Atya, az Isten a saját bélyegével pecsételt meg«. Őt az Atya úgy küldötte el, hogy nemcsak felhatalmazást adott neki az élet adására (v. ö. 5, 21), hanem mintegy a hitelesítés igazolását tanúsító bélyeggel is megjelölte őt s ezzel meg is szentelte, felavatta őt küldetésére. A hitelesítő bélyeg azok a cselekedetek, melyeket az Atya ad neki (v. ö. 5, 36), azok a »jelek«, melyek isteni dicsőségét tanúsítják (v. ö. 2, 11).

- 28 A galileabelik szívesen »munkálnák«, azaz szereznék meg »az Isten műveit.« Ez a szokatlan kifejezés első sorban azt jelöli meg, amit Isten maga mint a saját művét visz véghez, de jelöli azután azt is, ami mint »mű«, mint teljesített feladat és véghez vitt munka Istennek kedves. A galileabelik szívesen végezhívnék a szükséges cselekedeteket »megdolgoznának« azért, hogy Isten véghez vigye bennük a maga csodálatos műveit és ily módon ők maguk is 29 oly módon cselekednének, hogy Isten előtt kedvesekké lennének. Emberi elszántságból, szorgalomból, sőt a legodaadóbb vallásosságából és rajongásból sem születik meg azonban ez az Istennek tetsző »mű«, legyen az akár erkölcsi cselekményeknek a sorozata, akár istentiszteleti cselekmények (imádságok stb.) szakadatlan láncolata. »Istennek a műve« (Jézus szándékkal használ az előző vers többszáma után itt egyes számot), vagyis az, amit Isten véghez visz az emberen s amit tőle követel, az, »hogy higgyen abban, akit ő küldött el.« Ebben a hitben nyeri el az ember az Ember Fia ajándékát, az életet.

- 30 Jézus feleletéből a galileabeliek azonnal megértik, hogy Jézus 31 maga az Isten küldötte s önmaga iránt követel hitet. Ezért »jelet követelnek tőle, hogy azt látva, higgyenek benne. A zsidó gondolkodás számára természetes követelésnek látszik, hogy a messiás is éppen úgy jellel igazolja a maga küldetését, mint a próféta. A zsidó irástudomány ezért igyekezett az Ószövetség segítségével megállapítani a messiási üdvkör jeleit. Az Írásban megígért jelekről olvasható mintegy le, hogy mennyire haladt előre Isten órájának a mutatója. A messiási kor ismertető jelei közé tartozik a zsidó irástudomány szerint, hogy meg fognak ismétlődni azok a jelek, melyek az »első szabadítás«, t. i. a Mózes által véghezvitt szabadítás idején történtek. Így várták azt is, hogy a messiási üdvkorban ismét manna, mennyei eledel (v. ö. II. Móz. 16) száll majd alá a mennyből. Erre utalnak a galileabeliek, amikor Jézustól jelet követelnek s kérdezik tőle, mintegy saját szavait idézve, hogy »mit munkál«, azaz milyen Istennek kedves művet visz véghez.

6, 32—65: Jézus az élet kenyere.

A galileabeliek jelkivánása indítja el azt a hosszú vitabeszédet, amelynek központi fogalma az »élet kenyere«, témája pedig, hogy az élet kenyere Jézusban szállt alá. Ezt mondják meg a 32 - 35 versek. Ezek alkotják az egész fejezet gerincét és mutatják

meg az egész vitabeszéd summáját. Ehhez a rövid és önmagában nagyon világos szakaszhoz csatlakozik a második szakasz, a 36—40. versek: Jézus Isten akaratát teljesíti, amikor befogadja azokat, akik hozzá jönnek. A 41. verssel új mozzanat lép föl a vita során: »zsídók« szólnak meg. Ez mutatja, hogy az eddiginél is élesebbé válik a vita és hogy erősödik az ellenállás Jézussal szemben. A vitabeszédnek a 41. verssel kezdődő második fele is két szakaszra oszlik. Az első szakasz, (a 41—51. versek) szerint a mennyből alászállott kenyér Jézus, annak ellenére, hogy kortársai ismerik »származását«. Jézus a saját testében az élet kenyere. Az 52—59. versig terjedő második szakasz arról szól, hogy Jézus csak úgy az élet kenyere, ha valóban esszük testét és isszuk véréét. Már az előző szakasz végének a szövegezése felébreszti a olvasóban azt a gondolatot, hogy Jézus az úrvacsorában válik a gyülekezet számára az élet kenyérévé. Az 52—59. vs.-eket az evangélista úgy szövegezi meg, hogy mintegy átizzik rajtuk mindaz az áldás, melyet a gyülekezet az úrvacsorából merít. A 60—65. versek lezárják a vitabeszédet.

- 6,32 Erre Jézus azt mondotta nektek: Bizony, bizony mondom nektek: nem Mózes adta nektek a mennyei kenyeret, hanem az én
 33 Atyám adja nektek az igazi mennyei kenyeret. Mert az Istennek
 34 kenyere az, aki a mennyből száll alá és életet ad a világnak. Erre azt mondták neki: Uram, add nekünk mindenkor ezt a kenyeret!
 35 Jézus így szólt hozzájuk: *Én vagyok az életnek kenyere.* Aki én-hozzám jön, nem éhezik meg, és aki hisz bennem, nem szomjúhozik meg sohasem.
- 36 De mondtam már nektek: láttatok ugyan engemet, de még-
 37 sem hisztek. Akit nekem adott az Atya, mind hozzám jön, és
 38 aki hozzám jön, azt nem taszítom el. Mert azért szállottam alá a mennyből, hogy cselekedjem, nem a magam akaratát, hanem annak akaratát, aki engem küldött. Aki engem küldött, annak akaratára az, hogy semmit el ne veszítsek abból, amit nekem adott, hanem feltámasszam azt az utolsó napon. Mert ez az én Atyám akaratára, hogy mindenkinek örök élete legyen, aki látja a Fiút és hisz benne. Én pedig feltámasztom őt az utolsó napon.
- 32 A galileabeliek jekivánására Jézus ünnepélyes nyilatkozattal felel: ez szolgál kiindulópontul a következő vitabeszéd számára. »A mennyből való kenyeret nem Mózes adta«: már Zsolt. 78, 24 is azt hirdeti, hogy *Isten* »hullatott reájuk mannát eledelül«. Istennek ez az ajándékozása pedig nem a multnak egy régen letűnt eseménye, hanem Isten most ad: »az Atya adja a valódi, mennyből való kenyeret.« Amit Jézus hallgatói csak a messiási üdvörc jelének gondoltak, az valóra válik: eljön az óra s az most van, mert az Istennek az ajándéka valóban kenyér. Ezt mutatja, hogy *életet ad a vi-*

lágnak. A görög szöveg fogalmazásában van valami rejtélyesség, melyet a fordítás nem tud érzékeltetni. A »kenyer«-et jelentő görög szó *ὁ ἄριστος* t. i. himnemű s ennek következtében az egész mondat szerkesztésén végigvonul a himnem. Ez egyfelől természetesen nem mond többet, mint hogy olyan Istentől ajándékozott kenyérről van szó, »amely a mennyből száll alá«, s ennyiben ez a kenyér is valami dolognak látszik. Másfelől azonban a mondatnak az a szövegezése, amely szerint himnem vonul azon végig, már sejteti, hogy nem valami földi kenyérral párhuzamba hozható eledelről, »dolog«-ról van szó. A mondat maga is titokzatos utalás arra, aki utóbb úgy nyilatkoztatta ki magát, hogy ő az élet kenyere. Meg kell e mondatban figyelni még azt a másik mozzanatot is, hogy ez az Istentől származó kenyér a *világnak* ad életet. A galileabeliek a manna-csoda ismétlésére való célozgatásukkal a maguk, vagy pontosabban a zsidóság számára kérik a mennyei kenyeret. Az a kenyér, amelyet Isten ad, felülemelkedik a zsidó messiási remény szűkebb önzésén és az egész világnak ad életet. Ez az íge tehát folytatja az evangéliumban elejétől fogva jelentkező vonalat, mely mindig újból és nyomatékosan hangsúlyozza, hogy Krisztus a *világ* bűnét eltörlő bérány (1, 29) és így a *világ* üdvözítője (4, 42).

Az életet, ill. *halhatatlanságot adó eledelnek* a gondolata és reménysége éppen olyan ősi vágyálma az emberiségnek, mint az életet adó víznek a képzete. Az istenek eledele, mely halhatatlanságot biztosít (mint pl. a görög »ambrosia«) a valástörténetben is sokszor jelentkező gondolat. János evangéliumában nem ilyen »misztikus« eledelről van szó, azonban meg kell mégis említeni ezeket a képzeteket, mivel megértetik, hogy az élet kenyéréről szóló íge milyen széleskörű visszhangot kelthetett az evangélium első olvasóiban. Az evangélium megértése érdekében az elmondottaknál fontosabb az, hogy a késői zsidóság, különösen az írástudomány a törvényben kereste az életet adó erőt. Olyan helyek alapján, mint Péld. 3,8.18; 8,35 a törvényt nevezték az életet adó »orvosság«-nak vagy a törvényben vélték megtalálhatni az Eden-kertbeli »élet fáját«. Amint láttuk, 1,17 szembeállítja Mózeset és a törvényt a Krisztusban nyilvánított kegyelemmel és igazsággal. Ez feljogosít arra a feltevésre, hogy azok a különféle fogalmak és képek, melyek mind Jézust állítják az olvasó elé mint azt, aki életet ad, az evangélista kortársainak nagyon érthető formában mondják azt is: Nem a törvény, hanem egyedül Krisztus ad életet!

A galileabeliek válasza ismét jellegetesen tanúsítja, hogy milyen a zsidó gondolkodás: amikor a messiási remény értelmében kéri a mennyei kenyeret, akkor is testi, földi kívánságainak a kielégítésére törekszik. A messiási remény is önző célok szolgálatába kerül. Van azonban ennek a kívánságnak olyan vonása is, mely túlmutat az elkorcsosult messiási reményen. Ahogy a samáriai asszony is azért kért »élő vizet« Jézustól, hogy ne kelljen fáradságos munkával vizet hordania a Jákób kútjáról, úgy ebben a kérdésben is megnyilatkozik az az általános emberi törekvés, hogy még a »szent« dolgokat is emberi érdekek szolgálatába állítsuk,

— hányszor palástolta az egyháztörténet folyamán is az egyházi szolgálat »érdeke« vagy a hitvalláshoz és a tanhoz való ragaszkodás az emberi érdeket, sokszor a hatalomhoz való ragaszkodást is! Az ember minden isteni dolgot a hatalmába akar keríteni, hogy vele önmagát biztosítsa. (Folytatjuk.)

TÁJÉKOZTATÓ

Rovatvezető: DEZSÉRY LÁSZLÓ

Leonhard Ragaz: **Die Geschichte der Sache Christi.**

Bern, 1945. Lang. 156 lp.

Amíg az emberi élet nem differenciálódott, vallási formáján belül élte meg minden vonatkozását; a válság akkor következett be mikor az emberi élet differenciálódása folytán egyes életei üe e. öntörvényűk, a át tengelyük szerint kezdtek élni, elszakadva vallási középpontjuktól. Ez a differenciálás egyaránt válságává lett a vallásnak és a világnak is. A vallásnak azért, mert az élet és világ alapja, mincint megta ározó középpontja helyett annak egy, periférikus területévé lett csupán, az élet és világ autonómmá lett területei pedig — vallási középpontjuktól elszakadva — maguk kezétek vallásos hatalomként viselkedni, ezáltal kiszikkadtak, elsorvadtak, eltorzulak. Ez a könyv problémája, melye Ragaz, a svajci keresztyén szocializmus egyik fő képviselője, a maga egyéni meglátásaitan redeti, de alapelviéig a kálvini keresztyénség jól ismert megoldását adja. Egyház helyett gyülekezetéről egyháztörténet helyett Krisztus ügyének történetéről, keresztyénség helyett Krisztus forradalmáról, a hit által való megigazulás középponti tanítása helyett és mellett isen országáról szee et beszélni. Isten országa szerint nem vallási forma, hanem világforma, a megújult világ formája. Vallás, kultusz, egyház: statikus. Isten országa, megújított világ, gyülekezet: dinamikus életrend. A pogány istenek és az ő uralmuknak engedelmessékedő lények azt akarják, hogy e világ valóságai megörögzíve maradjanak nyugvó formáikban s ilyenekként abszolútá legyenek. Krisztus megtörve az istenek uralmát, a fátum uralta világot megmozdította a dinamikussá tette, hogy meginduljon és haladjon Isten akara át megva.ó.íó megújulása

megdiöcsülése felé: Isten országa legyen. E világ kétféleképpen lehet Isten országaé, melyet az egyházban atheizmussal szövödvé. Az az »igazságosság«, melyet Proudhon akar, Isten országává: 1. Ha a keresztyének hitüket realizálják minden vonatkozásban, 2. Ha a világ öntörvényű részei Isten uralma alá hajtának. Az előbbi inkább lutheri, az utóbbi inkább a kálvini és kaiholikus keresztyénség útja. Az előbbinek kísértése, hogy megreked a vallási formában és önmagára hagyja a világot, vallásossága meddővé lesz, e világ pedig öntörvényyszerűségeiben indul romlásnak. Az utóbbinak kísértése, hogy Isten kegyelmét materializálni akarja, ezzel feltartóztatni, stabi izálni a keresztyén társadalomban, keresztyén államban: stb., feledve, hogy Isten e világban mindig szolgai formát ö.ve jelenk meg — csak az eszchatológiában teljes dicsőségében — Isten dicsősége e világban mindig rész szerint való, kétér:elműségéből ki nem bontakozik, az emberi látásnak mindig bizonytalan, csak a hit számára bizonyos.

Szerző szemé különösen éles arra, hogy evilági je enségek és eszmeáranlatok vallási gyökerét, vagy legalább vallás felő nyuló vonatkozását észre vegye. A felvilágosodás szerinte reakció az emberek egyházi korlátozottsága és beszűkítésével szemben s cs. k másodsorban lehet látnuk benne a keresztyén igazságok elapcs tóját. Kant és a német idealizmus ismét segít felszínre hozni az embert, az Isten akaratát hordozó embert, akit Kopernikus, Newton és a természettudományok detronizáltak, a puritanizmus ó. e e a r n ia forrada cm r k lamálta emberi jogok követelése, a marxizmus lényege a elváltozta